

Gutenberg a szupersztrádán

Fülöp Géza

Temetni jöttem Caesart, nem dicsérni – rejti el óvatosan e szavak mögé, Brutustól tartva, igazi mondanivalóját Antonius. Én bátrabb leszek, s nyíltan kimondom: dicsérni jöttem, nem temetni. Még akkor sem, ha dicséretem tárgyát már sokan elparentálták, s a léleklarangot is megkongatták fölötte. Vannak azonban még bölcs elmék, akik – mint *Umberto Eco* – hisznek a nyomtatott betű, a könyv jövőjében. „*Optimista vagyok – mondja Eco – ezért írok könyveket. Másképp számítógépeket szerkesztenék.*” Hiszem, hogy neki van igaza.

Bátorságra mindazonáltal szükség van, több okból kifolyólag. Először azért, mert a kérdés messze túlmutat önmagán. Amikor a könyv – s természetesen a könyvtár – jövőjéről gondolkodunk, implicite a kultúra, s végső soron az emberiség jövőjéről gondolkodunk. Másodszer azért, mert a felgyorsult időben, a változások szédítő forgatagában bármilyen, a jövőre vonatkozó kijelentés rendkívül kockázatos. Az események sokszor a legélesebb eszű jövőkutatóra is rácăfolnak. Harmadszor, azért van szükségünk bátorságra, mert az ember – a könyvet dicsérve – könnyen „gépromboló”, luddista hírébe keveredhet. Márpedig erről szó sincs.

Mindenekelőtt vegyük kissé szemügyre az információs-kommunikációs közeget, amely körülvész bennünket, s amelyben a könyv, a könyvtár és a könyvtáros helyét keressük.

Tavaly ünnepeltük az elektronikus számítógép ötvenedik születésnapját. 1945-ben kapcsolták rá először az áramot az ENIAC 18 000 elektroncsövére, 10 000 kondenzátorára, s a hatalmas, 100 méter hosszú, 30 tonna súlyú behemót 5000 művelet/mp sebességgel dolgozni kezdett. És ma – alig fél évszázaddal később – a számítástechnika és a távközléstechnika összefonódásának köszönhetően íróasztali számítógépünket a hálózatok szuperhálózata, az Internet köti össze a világ sok millió számítógépével. Elektronikus postán küldjük leveleinket, elektronikus újságot olvasunk, a szupersztrádán rendelkezésünkre áll – kis túlzással – az emberiség minden szellemi kincse, multimédia segít tájékozódni a valódi

világban, s a virtuális világban virtuális kutya harap a virtuális (vagy valódi?) lábikránkba. Az információs közműhálózat csapjából – mint a víz a vízcsapból – csobog, ömlik az információ.

A posztmodern kor posztindusztriális forradalma elhozta számunkra az információs társadalmat. Megvalósult McLuhan álma, a globális falu.

S most itt állunk a kibertérben, az infoszférában – amely legalább annyira szennyezett, mint az atmoszféra – és kissé riadtan, szorongva kérdezzük: a Computópia otthonaiban lesz-e helyük a könyveknek?

A különböző papíralapú, nyomtatott információhordozók sorsa, jövője természetesen különbözőképpen fog alakulni. A természettudományos, műszaki és gazdasági információknak egyre nagyobb hányada jelenik meg digitalizált, elektronikus kiadványok formájában is, sőt lassan csak ilyen formában. Valószínű, hogy a huszonegyedik század tudósai (értsd: természettudósai) az Interneten vagy más, még fejlettebb hálózatokon fognak egymással kommunikálni, s a nyomtatott folyóiratok, konferenciaanyagok s egyéb hasonló kiadványok unokáink számára már csak muzeális értékeként lesznek ismertek. Megváltozik a tudományos kommunikáció egész rendszere. Ezen nem kell csodálkoznunk, emiatt nem kell kétségbe esnünk. A természet- és műszaki tudományokban, tudjuk, a hermeneutika ismeretlen fogalom. Ezeket a szövegeket nem értelmezni, hanem megérteni kell. S ha valamely közlemény információi beépülnek egy új elméletbe, találmányba, felfedezésbe, egy új szövegbe, a régi bizonyos idő után már csak a tudománytörténet számára lesz érdekes (ismerjük a tudományos közlemények felezési idejét).

Ugyanez a sors vár minden valószínűség szerint a lexikonokra, enciklopédiákra s egyéb referenzs művekre. Az ismeretterjesztésnek is nagyon hatásos eszközei lesznek a különböző multimédiium-technikák. Irigykedve gondolok például azokra a gyermekekre, akik a madarak világát a hang, mozgókép, szöveg szakavatott kézzel készített ötvözetéből ismerik meg (természetesen a feltétellel, hogy azután a természetben „tesztelik” ismereteiket).

Másképp áll azonban a helyzet a filozófia, filológia, esztétika s más, hasonlószerű tudományok terén. Nehezen tudom elképzelni, hogy valaki CD-ROM-ról olvassa, tanulmányozza Platon

vagy Kant műveit, számítógép előtt ülve mélyedjen el Habermas vagy Rorty szövegeiben.

Mint ahogy azt sem tudom elképzelni, hogy egy szobrásztanonc ne a maga „hús-vér” mivoltában akarná tanulmányozni Rodin vagy Moore vagy Borsos Miklós alkotásait – természetesen, ha módja van rá –, s beérné a multimédiával vagy a virtuális álvilággal. (Képzeld el azt a kutyabarátot, aki virtuális spanieljét sétáltatja a virtuális folyóparton.)

A napi- és hetilapok jövőjét sem látom veszélyeztetettnek, jöhetnek egyre több lap jelenik meg az Interneten, s már „személyre szabott”, „méret után készített” újságokat is hirdetnek a hálózat urai. (Az embernek óhatatlanul a cenzúra jut eszébe.) Az elektronikus lapot ugyanis nem lehet az autóbusszmegállóban, a fodrásznál, a mellékhelyiségben olvasni.

S mi lesz a szépirodalom sorsa – ha egyáltalán lesznek még írók és olvasók. Úgy gondolom, Shakespeare-t vagy Jókait, de Esterházyt vagy Hrabalt sem lehet igazán élvezni a számítógép képernyőjére meredve. S ha már úgyis ki kell nyomtatni, nem jobb-e, ha a Kner nyomdára bízom és nem a lézeres nyomtatóra?

A századvég, az információs korszak nagy találmánya az interaktív videolemez. A néző azt hiszi, hogy társszerző, holott csak az előre kidolgozott klisék között válogathat. Szó sincs arról, hogy kiélheti alkotó fantáziáját. Milyen más a könyv!

A napokban alkalmam volt amerikai egyetemi hallgatókkal találkozni. Fiatallokkal, akik valóban együttélnek a legkorszerűbb technikával, e-mailen leveleznek, adatbázisokban keresik az információkat. Azt mondták, könyv nélkül el sem tudják képzelni az életüket.

Az igazi veszélyt, amely a könyvekre, a nyomtatott médiumokra leselkedik, nem a digitalizálásban, az Internetben, a CD-ROM-okban látom. Természetesnek tartom, hogy ahol jobban beválnak – mint például a tudományos kommunikációban, a gazdasági életben –, helyettesíteni fogják nyomtatott elődeiket. Abban is biztos vagyok, hogy kialakul majd egy dinamikus egyensúly a különböző médiumok között. Ne felejtsük el, a nyomtatott, „klasszikus” papírhordozón megjelenő dokumentumoknak is megvannak a maguk előnyei. Hogy egyebet ne mondjunk, áramszünet idején is, gyertyafényénél is olvashatók, a vírusok, rossz szándékú vagy felelőtlen emberek

nehezen tudják elpusztítani, meghamisítani őket. A digitalizálás egyébként is csak formailag alternatívája a nyomtatásnak, a számítógép az írásbeliség reneszánszát hozta magával.

Mástól kell félnünk. Attól, amit a statisztikák mutatnak. Hogy az írástudatlanság a legfejlettebb országokban is kezd tömegmértéket ölteni. Az Egyesült Államokban a lakosságnak szinte egyharmada, mintegy hatvan millió ember – alig, vagy csak nagy erőfeszítéssel tud olvasni (egy részük teljesen analfabéta), s Németországban is milliós nagyságrendű az olvasni nem tudók száma.

Attól kell félnünk, amit *Bruno Lusato* még 1981-ben *Az informatikai kihívás* című könyvében tavorózsza hatásnak nevezett: „*Minél többet nézik az emberek – és főként a gyerekek – a televíziót, annál kevesebbet olvasnak. Minél kevesebbet olvasnak, annál több nehézséget okoz nekik az olvasás. Tehát minél több nehézséget okoz az olvasás, annál kevesebbet olvasnak, és annál többet nézik a televíziót... Ugyanakkor minél többet nézik a televíziót, annál jobban szeretik nézni. És így tovább. Az Egyesült Államokban a videolemez egyik első nagy piaca a katonai kiképzés volt. Miért? Mert az újoncok olvasási szintje szüntelenül csökkent... Felesleges mondani, hogy amikor alkalmazása általánossá válik, az olvasási szint még alacsonyabbra süllyed. Kumulatív hatás ez, amely csak akkor áll meg, amikor az emberek nem tudnak majd olvasni. Talán lesznek majd írások, írástudókból álló maroknyi elit. Marad majd néhány kiváltságos sziget, amelyeket a tavorózsák nem tudtak elárasztani, mert az emberek időben védekeztek ellenük. Előnyben lesz ez az elit vagy hátrányban? Mindkettő lehetséges. Aldous Huxley Szép új világában nagyon hátrányos a helyzetük: ezeket a furcsa embereket, akik még egy kicsit tudnak írni és olvasni, időnként felkeresik, ahogyan ma az indián rezervátumokat látogatják.*”

Sajnos, a magyarországi vizsgálatok is azt bizonyítják, hogy komoly bajok vannak. Ahogy *Kamarás István* írja: „*romlottak az olvasás, s ezen belül is az irodalomolvasás pozíciói, s ennek eredményeképpen a magyar olvasók kevesebben, kevesebbet és gyengébb minőségűt olvasnak.*” S az információs társadalom szókincsében a sok új szó mellett megjelenik egy, amely bizony nem sok örömmel tölti el az ember szívét: a kábelgyerek. Nyilván azokról a gyerekekről van

szó, akik iskola után azonnal a tévé elé ülnek, s akiknek a száma, sajnos, egyre növekszik.

A szórakoztatóipar által jóformán kisajátított tévé-videó-számítógép triász előretörése – mindnyájan tudjuk – az olvasás rovására súlyos következményekkel jár. Csak néhányat említek ezek közül: romlik a szövegértés, a kifejezőképesség, a beszédképesség, csökken a kommunikációs igény, elsivárosodik a képzelőerő, a társadalomban egyre fokozódik az izoláltság, az atomizálódás, az elidegenedés. S mindezeket tetézik a fizikai ártalmak.

A káros hatások ellen természetesen nem „géprombolással” kell védekezni. Ez, tudjuk, soha nem vezetett eredményre. Arra van szükség, hogy a felnövekvő nemzedékeket az új médiumok értő felhasználóivá neveljük, akik kritikus szemlélői és felelős résztvevői a médiumok világának, és nem kiszolgáltatottjai, rabszolgái. A látás nyelvének értő ismerete más nyelvek értő ismeretét is kedvezően befolyásolja. S természetesen ezzel párhuzamosan az olvasási készség megalapozásával, kialakításával olvasóvá kell nevelni a gyermekeket. A szülők és az iskola mellett a könyvtárnak – elsősorban nyilván a gyermek- és az iskolai könyvtáraknak – is részt kell vállalniuk ebből a munkából, kiegészítve, pótolva, sok esetben – a hátrányos helyzetű gyerekek esetében – teljesen átvállalva azok munkáját.

Lesznek-e egyáltalán könyvtárak ebben a szép új világban? S ha lesznek, milyenek lesznek?

Amióta a babilóniai Uruk város első könyvtárosa úgy ötezer évvel ezelőtt először számbavette és elrendezte az agyagtáblákat, a könyvtáros céh nem ért meg ilyen válságot.

Az okok?

Egyfelől az információs forradalom. A kezdet, mondhatnánk, az első szakasz, amelyet közönségesen könyvtárgépesítésnek, könyvtáru automatizálásnak szoktunk nevezni, nem okoz különösebb felfordulást. Sem a könyvtár funkciói, sem a munkafolyamatok nem változnak lényegesen. Mindössze annyi történik, hogy a műveletek egy részét a számítógépre bízzák, s a könyvtárosok egy része megtanul számítógépen dolgozni. Ebben a szakaszban még senki sem kérdőjelezi meg a könyvtáros és a könyvtár létjogosultságát.

A földindulás akkor indul meg, akkor kezdenek a könyvtár falai megrepedezni, amikor az elektronok „trónkövetelőkként” a legfőbb infor-

mációhordozó tisztére törnek. Megjelennek az elektronikus újságok, folyóiratok, könyvek, a CD-ROM-ok, a multimédia és a hipertext, felsejlik a láthatáron a falak nélküli, virtuális könyvtár, a globális falu globális könyvtárának képe. Az olvasóból információfogyasztó lesz, s immár csak azokra irányul a figyelem, akik információért, s nem könyvért fordulnak a könyvtárhoz. Egy idő után úgy tűnik, nincs is szükség könyvtárosra, csak információszakemberre, aki ügyesen navigál és szörfözik a szupersztrádán (a képzavar nem a szerző találmánya!). Lassan a könyvtár is feleslegessé válik, hiszen az ISDN vagy IBC (Integrated Broadband Communication = Szélessávú Integrált Kommunikációs Hálózat) hálózaton keresztül bárki bármilyen információforrást, adatbázist, elektronikus médiumot elérhet otthonról, s tetszés szerint válogathatja, kombinálhatja a világ négy sarkából lehívott információkat.

A válság másik oka az a – nevezzük nevén a gyermeket – kultúra ellenes, merkantilista, technokrata, haszonelvű szemlélet, amely világszerte hatalmába kerítette a törvény- és döntéshozókat és sajnálatos módon a könyvtárosok egy részét is, amely üzleti vállalkozásként szemléli a könyvtárat, csak értéknövelt információt ismer, az olvasót fogyasztóvá, a könyvtárost elárúsítóvá, információárússá „lépteti elő”.

Nem csoda, ha ilyen körülmények között a könyvtárosokon a tudathasadás, a depresszió tünetei mutatkoznak.

Ha azonban számba vesszük azokat a feladatokat, amelyeket a jövőben is meg kell oldani és el kell végezni, s amelyeket – az évszázados tapasztalat bizonyítja! – legjobban vagy kizárólag a könyvtárosok tudnak megoldani és elvégezni, méghozzá nem a virtuális, fal nélküli, hanem a téglából épült, valóságos könyvtárban, amelybe az információfogyasztók mellett olvasók is járnak, szűnik a depresszió, a feleslegesség érzése: a huszonegyedik században is lesz szükség könyvtárra, könyvtárosra.

Melyek lennének ezek a feladatok?

Említettem az uruki városi könyvtárat. Meggyőződésem, hogy már akkor és ott az agyagtáblákat valamilyen rend szerint őrizték. Az osztályozás, a „rendcsinálás” a könyvtár egyik alapfunkciója, s erre a legelektronikusabb könyvtárban is szükség lesz. Két évvel ezelőtt *Murray S. Martin* az információs hálózatot olyan városi térképhez hasonlította, amelyen nincsenek utcanevek, letéréseket, irányokat, sebességkorlátozó-

sokat mutató jelzések. Ki kell dolgozni az elektronikus kiadványok egységes leírását, bibliográfiai számbavételét, feltárását, hozzáférhetővé tételét, meg kell oldani a kötelempéldány, a szerzői jog kérdését, meg kell határozni a hozzáférés feltételeit, a használok jogait stb., stb. S ha mindezek a kérdések megoldódtak, helyesebben a könyvtárosok megoldották őket, akkor is napról napra el kell végezni a feladatokat.

A könyvtár alapfunkciói közé tartozik az olvasók tájékoztatása. És ez az a terület, amelyen a harc a haladók és maradiak, a hullámlovások és ludditák között a leghevesebben folyik.

Az nyilvánvaló, hogy a könyvtár használójának – nevezzük olvasónak, fogyasztónak, akárminek – szüksége van segítségre. Akármilyen „barátságosak” a kereső programok, a gopherek, a WWW, a WAIS, az emberiség nagy része nem navigálni, nem szörfözni akar, nem a saját autóján akar végigrobogni a szupersztrádán, ezt szívesen rábízta a szakemberre, a tapasztalt sofőrre. Információhoz akar jutni, minél könnyebben, minél gyorsabban. A tájékoztató könyvtáros feladata, hogy eldöntse, milyen forrásokat vesz igénybe vagy ajánl az olvasónak, s maximálisan segítse információs igényeinek, szükségleteinek kielégítésében. Sokszor ehhez nincs is szükség elektronikus forrásokra, nem kell kimerészkedni a szupersztrádára, elegendők a hagyományos dokumentumok is. Nem látom be, miért kellene éles határt vonni a hálózaton navigáló „villanykönyvtáros”, hullámlovás és a referenz könyvtáros munkája között, miért kellene őket szembeállítani, hiszen a szó tágabb értelmében ez is, az is referenzmunka. Tudom persze, hogy ebben nagy szerepe van az emberi gyengeségeknek, presztízs, hiúság, sőt uram bocsá’, az unalmas mindennapi rutinmunka alóli kibúvás az egyik oldalon, az újtól való félelem, a szellemi kényelmesség, konzervativizmus a másik oldalon. Ám ezek a tünetek el fognak múlni, helyre áll a béke és az egyensúly, a jövő könyvtárában is ott fog ülni a referenzkönyvtáros, míg a falon ott lesz a régi latin mondás: Navigare necesse est. A könyvtárosképzésben nagy hangsúlyt fektetnek a korszerű információs technika elsajátítására, ügyelve azonban arra, hogy ne essenek át a lónak egyik oldalára sem.

Bár az utóbbi időben sokan azt tartják, a könyvtár nem más, mint információáruda, ahova az emberek azért térnek be, hogy információt vegyenek, én szeretném hinni, hogy a jövőben is

megőrzi azt a funkcióját, amelyet az egyetemes emberi kultúra kincseinek őrizőjeként, feltárójaként, közvetítőjeként töltött be évezredekken keresztül.

Fejtő Ferenc Rózsa György legutóbbi könyvéhez írt előszavában így fogalmaz: „Vigyázzunk, nehogy a produkcionizmus, a piaci versenyzás, a monetarizmus és az informatikai forradalom foratagában megfeledkezzünk arról, hogy óhajunk és célunk egy »informatikával integrált humanista társadalomban« egy emberséges, szolidáris és kiegyensúlyozott közösségben... szabadságra épülő rendben élni.” Márpedig ezt az óhajt megvalósítani, ezt a célt elérni könyv, könyvtár és könyvtáros nélkül nem lehet. Elképzelhető, hogy az emberiség évezredek alatt felhalmozott kulturális örökségét digitalizálják, de a könyvek akkor is megmaradnak és remélhetőleg az olvasók is, akik művelődni akarnak, szellemi szabadságukat megőrizve akarnak részesülni az emberiség kulturális kincseiből.

Minden tisztelem azoké a tudós embereké, akik – mint Masuda a Computópiát – megálmodják a tökéletes társadalmat. Ám az emberiség története azt bizonyítja, még egyetlen tudományos-műszaki forradalom sem valósította meg a földi paradicsomot. Az információs társadalom sem lesz tejjel-mézzel folyó Kánaán. Új társadalmi tagozódás jön létre, kialakul az információgazdagok és információszegények rétege. Az előbbieket számítógépük elé ülve – amelyet üvegszálak kábel kapcsol az információs közműhöz – házhoz szállítják az anyagi és szellemi javakat. Az utóbbiak, kenyérért lemennek a sarki boltba, információért a könyvtárba. S valószínűleg ezek lesznek többen. Ugyanakkor a társadalmi változások következtében világszerte megnőtt a hátrányos helyzetűek száma (nyugdíjasok, munkanélküliek, hajléktalanok, mozgássérültek, drogok stb.). Ennek a jelenségnek egyik következményeként ráterelődött a figyelem a könyvtár szociális funkciójára. „A könyvtár (a templom mellett) az a közintézmény – írja Katsányi Sándor –, amely képes a perifériára kerülteket, a súlyos hátránnyal terhelteket is magába fogadni oly módon, hogy számukra nem a kirekesztettség, hanem ellenkezőleg a (kulturális) közösségbe való, együttes tartozás élményt nyújtja.” Stuart Comstock Gay pedig ezt írja: az amerikai demokrácia jövője múlik azon, hogy a könyvtárak hogyan állják majd meg helyüket, mint a szegények, elesettek, hátrányos helyzetűek menedéke.

S itt kell szót ejtenünk a könyvtárnak egy másik olyan funkciójáról, amely, sajnos, nem sorvad, hanem mind nagyobb jelentőségre tesz szert. A gyerekekről van szó, a kábelgyerekekről, s azokról a gyerekekről, akik családi körülményeik miatt veszélyeztetettké, hátrányos helyzetűekké válnak. Ezeknek a gyerekeknek a megmentése a könyvtár feladata is. Természetesen elsősorban a gyermek- és iskolai könyvtáraké. A hagyományos eszközökkel és módszerekkel operáló könyvtárak mellett nagyon fontos szerepet tölthetnek be az úgynevezett játékkönyvtárak.

A fentiekben csak néhányat soroltam fel azok közül a feladatok közül, amelyek az információs társadalomban is a könyvtárakra várnak. Az volt a célom, hogy eloszlassam azt a tévhitet, miszerint a jövő emberének nem lesz szüksége könyvtárra, vagy csak fal nélküli, elektronikus könyvtárra lesz szüksége.

Természetesen a változó világban a könyvtár is változik. Bekapcsolódva az elektronikus infrastruktúrába, szolgáltatásaival igyekszik kielégíteni közösségének igényeit, hozzáférésüket az információhoz, az ismeretekhez, a kultúra javaihoz.

De...

Úgy gondolom és úgy remélem, hogy azért minden könyvtár megmarad önálló személyiséggel rendelkező, autonóm intézménnyek. Egyre gyakrabban halljuk a felszólítást: gyűjteményorientált könyvtárból hozzáférés-orientált könyvtárrá kell válni. De ez nem jelentheti azt, hogy kiszórjuk a gyűjteményt az ablakon, s többé nem gyűjtünk semmit, csak szörfölünk és navigálunk, lebontjuk a falakat, s virtuális (látszólagos, a valóságban nem létező) könyvtárrá alakulunk. Természetesen ma már nem úgy gyűjtünk, mint száz évvel ezelőtt, a teljesség igényével. Ez anakronizmus lenne, s lehetetlen is, hanem a helyi sajátosságoknak, igényeknek figyelembevételével. S a gyűjteményben helyet kap mindenféle dokumentum: papíralapú és elektronikus egyaránt.

Azt is elfogadom, hogy a könyvtárnak jól kell gazdálkodnia, értelmesen, ésszerűen. Azt is elfogadom, hogy bizonyos szolgáltatásokat térítés ellenében nyújtson. De nem értek egyet azzal, hogy a könyvtárból üzleti vállalkozást csináljanak, hogy arra kényszerítsék: szüntelenül alkalmazkodjon az információs piac kereslet-kínálat játékhöz. Nagyon remélem, hogy az adófizető polgárok előbb-utóbb ismét rádöbbennek a művelődési intézmények, s így a könyvtár közösségi hasznára. Hiszen annak idején ők ezért hozták

létre ezeket. És majd rákényszerítik a törvényhozókat és önkormányzatokat, hogy befizetett adójukból többet fordítsanak a kultúrára általában és a könyvtárakra különösen.

Ehhez pedig – ismét egy divatos jelszó – a könyvtárnak bizonyítania kell, bizonyítania, hogy a társadalomnak, a közösségnek valóban szüksége van rá. Szervesen be kell épülnie tehát egyfelől az információs infrastruktúrába, másfelől viszont a közösségbe, amelyet szolgál (nemcsak kiszolgál).

Ami pedig a könyvtárosokat illeti, a legfontosabb: visszaszerezni a szakma presztízsét, társadalmi elismertségét, megbecsülését. Ehhez elsősorban arra van szükség, hogy a könyvtárosok visszanyerjék önbizalmukat, önbecsülésüket, bízzanak hivatásuk jövőjében. Mondanom sem kell, hogy minderre csak jól képzett, a fejlődéssel lépést tartó könyvtárosok képesek. „*Korunk könyvtárosának tehát egyszerre kellene lennie profi információs szakembernek és empátiás*

készséggel megáldott szociális munkásnak.” – írja *Vidra Szabó Ferenc*. Én azt mondanám, hogy mindennek előtt hivatását szerető, jó könyvtárosnak kell lennie. A többi csak ezután következik.

A könyvvel kezdtük, térjünk most vissza a könyvhöz. 1972-ben Marosvásárhelyen egy könyvtáros kollega, *Mészáros József* gyűjteményt állított össze *Gondolatok a könyvről* címmel az elmúlt kétezeröttszáz év nagy szellemeinek gondolataiból, Lao Ce-től Kányádi Sándorig és Juhász Ferencig. Nagyon szívesen megnézném azt a CD-ROM-ot, amit úgy kétezer év múlva állít össze valaki – lehet, hogy egy számítógép? – *Gondolatok a CD-ROM-ról* címmel.

Írásom címében nem tettem ki egy kérdőjelet. A cím ugyanis így hangzik: Gutenberg a szupersztrádán? S a válasz: nem. Gutenberg nem fog a szupersztrádán robogni. Mezei utakon, gyalogösvényeken ballag lombsusogást, patakcsobogást, madárcsicsergést hallgatva, fel a csúcsra, ahonnan messze lehet látni.

INTERNET-CSATLAKOZÁSSAL LÁTJA EL MIND A 313 KÖZMŰVLŐDÉSI KÖNYVTÁRAT Belgium flamand részének kormánya. A kormány fedezi a hardver és a szoftver költségeit, valamint a személyzet kiképzését az új szolgáltatásra; a használat költségeiről a könyvtárak gondoskodnak.

(*IFLA Public Library News*, 1996. máj.)

NINCS ELÉG PÉNZ ÁLLOMÁNYVÉDELMI MIKROFILMEZÉSRE AZ USA-BAN SEM. Országosan a National Endowment for the Humanities fogja össze ezt a munkát, az osztja el az állami támogatást az egyes intézmények között, az anyag fontossága és a beavatkozás sürgőssége szerint. Az igényelt költségkeret azonban újra és újra megnyírbálják. 1990-ben még 167 000, 1991-ben 200 000 egységet lehetett mikrofilmre venni – azóta ez a mennyiség mindig 100 000 tétel alatt maradt, 1995-ben már a 80 000 tételt sem érte el, s a megkurtított 1996. évi költségkeret csupán 74 000 tétel filmezésére lesz elegendő.

Az erre a munkára kiképzett szakembereknek majdnem a felét nem tudják foglalkoztatni.

(*Commission on Preservation and Access Newsletter*, 1996. ápr.)